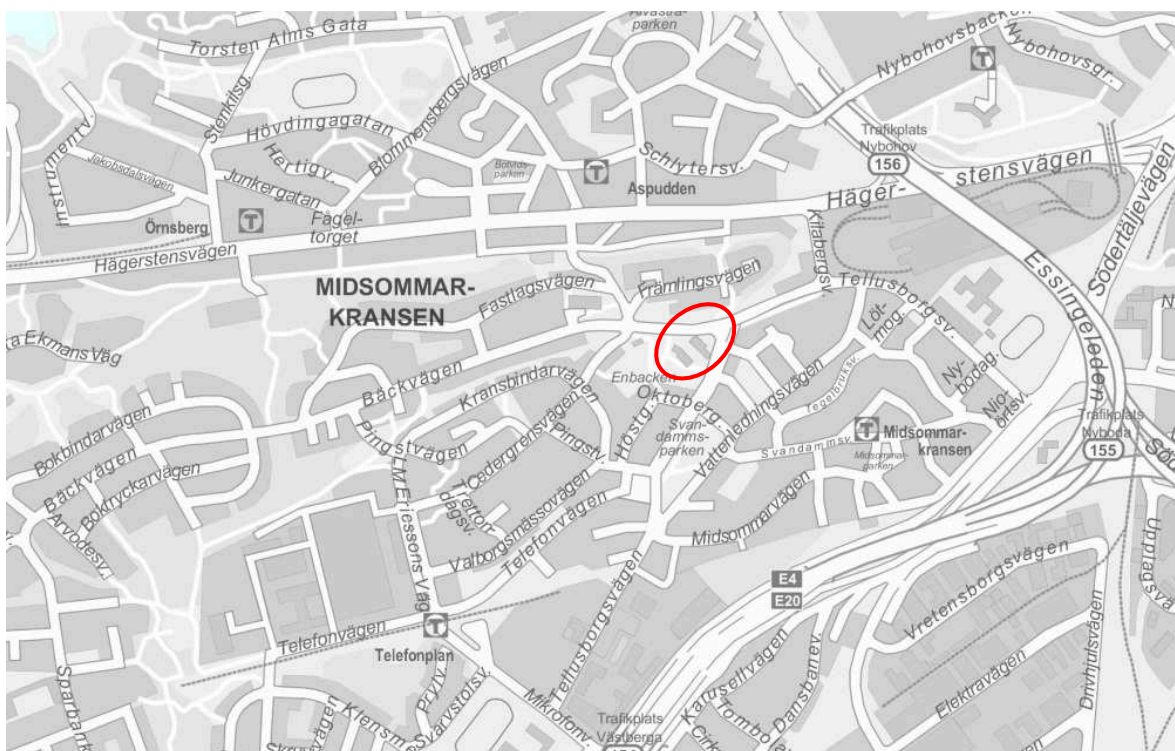

Planbeskrivning Detaljplan för Brandstegen 1 och del av Midsommarkransen 1:1 i stadsdelen Midsommarkransen S-Dp 2014-06515

Röd cirkel visar planområdets lokalisering vid den före detta Hägerstens brandstation i Midsommarkransen.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Sammanfattning

Planens syfte och huvuddrag

Planen syftar till att med hänsyn till vagnhallens och parkens kulturmiljövärden samt områdets karaktär möjliggöra uppförande av en skola inom Brandstegen 1 och del av Midsommarkransen 1:1 samt två bostadshus inom del av Midsommarkransen 1:1. Planen syftar också till att förbättra gåendes och cyklisters rörelse mellan Aspudden och Midsommarkransen samt mellan parkerna Svandammsparken, Enbacken och Julikullen, skapa förutsättningar för samnyttjande mellan skolgård och parken Enbacken utifrån hänsyn till platsens karaktär och parkens respektive skolans behov samt förbättra trafikmiljön och trafiksäkerheten i området.

Nya byggnader placeras med hänsyn till terräng, naturmark och vegetation och utformas med hänsyn och kringliggande bebyggelseuttryck. Ny skolbyggnad ska dessutom utformas med hänsyn till vagnhallen som bevaras.

Bakgrund

Planområdet ingår i *Program för Aspudden och Midsommarkransen*, april 2013 (Dnr 2011-08257-53). Det råder idag stor brist på skolplatser i Midsommarkransen. Fastigheten Brandstegen 1 som föreslås för ny skola för cirka 900 elever består idag av en före detta brandstation. Endast vagnhallen bedöms kunna sparas för att skapa ändamålsenliga skollokaler. Delar av intilliggande parkmark behöver tas i anspråk för skolgård och en förutsättning är att Enbacken (parken) och skolgården kan samnyttjas. Befintliga förskolepaviljonger kommer rivas. Öster om korsningen Bäckvägen/Tellusborgsvägen föreslås ett nytt bebyggelseområde, varav ett mindre område ingår i aktuellt planområde. Delar av Tellusborgsvägen och Bäckvägen samt gatornas korsning behöver ges ny utformning i syfte att förbättra framkomlighet och göra trafikmiljön säkrare för gående och cyklister.

Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB) har anvisats mark för skola och Besqab har anvisats mark för bostäder.

Miljöbedömning

Stadsbyggnadskontoret bedömer att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i PBL eller MB att en miljöbedömning behöver göras.

Innehåll

Sammanfattning	2
Planens syfte och huvuddrag	2
Bakgrund	2
Miljöbedömning	2
Inledning	5
Handlingar	5
Medverkande	5
Tidplan	5
Planens syfte och huvuddrag	6
Plandata	7
Tidigare ställningstaganden	8
Förutsättningar	10
Nuvarande markanvändning	10
Stadsbild	11
Park och natur	12
Kulturhistoriskt värdefull miljö	14
Service	15
Gator och trafik	15
Geotekniska och hydrologiska förhållanden	16
Störningar och risker	17
Planförslag	18
Rivning	19
Skola	19
Bostäder	24
Park och natur	26
Gaturum och trafik	29
Planförslaget i bilder	31
Kulturmiljövärde	33
Teknisk försörjning	35

Se vidare nästa sida

Konsekvenser	35
Behovsbedömning	35
Natur och vegetation	36
Miljö kvalitetsnormer för vatten	36
Ljus	37
Stadsbild	38
Park	39
Samnyttjande av park och skolgård	40
Barnkonsekvenser	40
Upplevs trygghet	41
Kulturhistorisk konsekvens och riksintresse	41
Störningar och risker	42
Trafiksäkerhet, framkomlighet och tillgänglighet	43
Sammanvägd bedömning	44
Genomförande	44
Organisatoriska frågor	44
Fastighetsrättsliga frågor	45
Ekonomiska frågor	46
Tekniska frågor	46
Genomförandetid	46

Inledning

Handlingar

Planförslaget består av plankarta med bestämmelser. Där höjder förekommer redovisas dessa i höjdsystemet RH2000. Till planen hör denna planbeskrivning.

Utredningar som tagits fram under planarbetet är:

- *Kvarteret Brandstegen Trafikutredning*, Ramböll, 2015-06-12
- *Kvarteret Brandstegen PM Landskap*, Nivå, 2015-06-12
- *Trädinventering och okulär besiktning, Brandstegen Midsommarkransen*, Arbor Konsult AB, 2015-03-31
- *Brandstegen 1 – Kulturhistorisk konsekvensanalys för detaljplan*, Tyréns, 2015-05-26
- *Brandstegen 1, Stockholm, Trafikbulerutredning för ny skola*, WSP, 2015-05-13, rev 2015-06-01
- *PM Dagvatten, Kv Brandstegen, Midsommarkransen*, Norconsult, 2015-05-28, rev 2015-06-03
- *PM Dagvattenutredning Kv Brandstegen, Midsommarkransen*, Liljewall arkitekter, 2015-05-28
- *Skolbehov för Midsommarkransen*, Utbildningsförvaltningen, 150529
- *Kv Brandstegen, Midsommarkransens grundskola. Konsekvensbeskrivning av bevarande av befintliga byggnader* Utbildningsförvaltningen Lokalenheten och SISAB, 2015-05-26
- *Solstudier för skola*, Tengbom 2015-04-29
- *Solstudier för bostäder*, AIX 2015-05-25

Medverkande

Planen är framtagen av Susanne Arvidsson på stadsbyggnadskontoret, i samråd med Maria Cederborg, Britt Berntsson och Johan Karlqvist, Christian Herold, exploateringskontoret, samt David Eriksson, stadsdelsförvaltningen, och Karl Malmberg, miljöförvaltningen. Ramböll och Nivå har utgjort konsultstöd. Representanter från SISAB och utbildningsförvaltningen har deltagit.

Tidplan

Samråd	8 juli - 13 september 2015
Granskning	kvartal 1 2016
Antagande/laga kraft	kvartal 2 2016/ca en månad efter antagande om planen inte överklagas

Planens syfte och huvuddrag

Planen syftar till att med hänsyn till vagnhallens och Enbackens (parken) kulturmiljövärden samt områdets karaktär möjliggöra uppförande av en skola inom Brandstegen 1 och del av Midsommarkransen 1:1 samt två bostadshus inom del av Midsommarkransen 1:1. Planen syftar också till att:

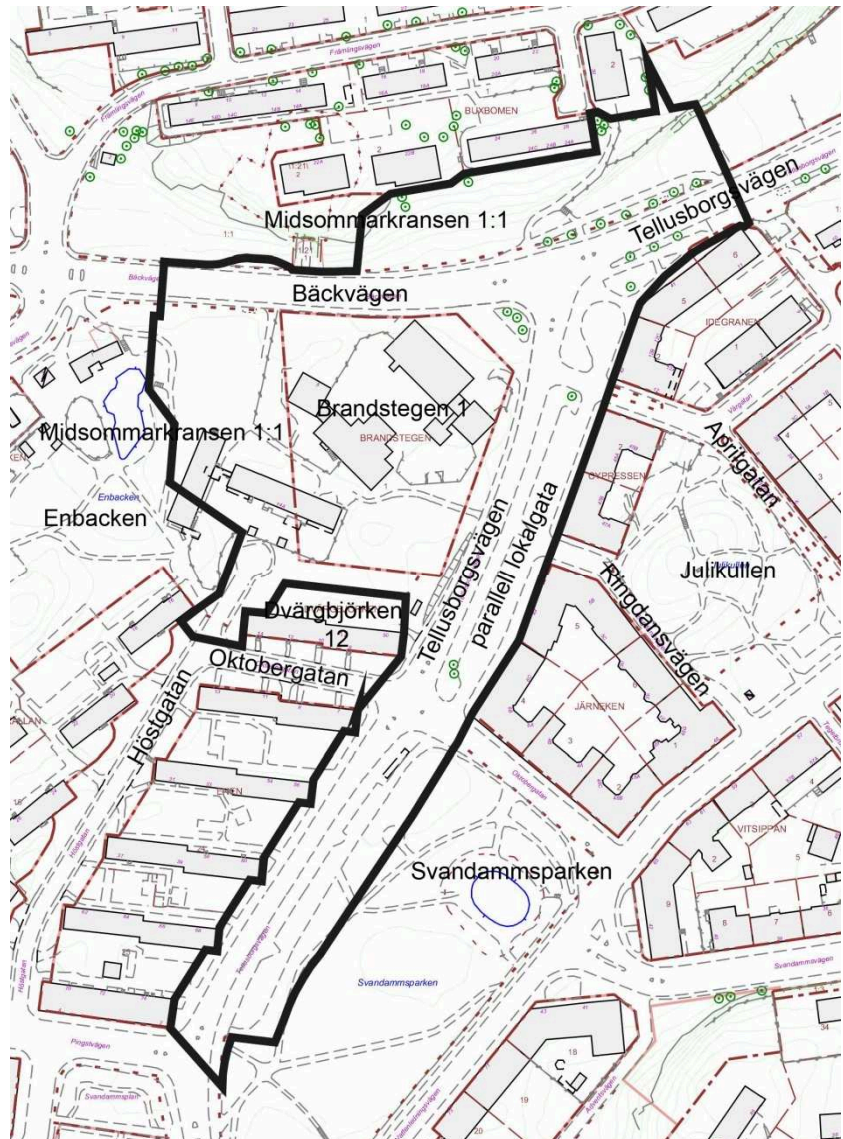
- Förbättra gåendes och cyklisters rörelse mellan Aspudden och Midsommarkransen samt mellan parkerna Svandammsparken, Enbacken och Julikullen, genom att fastighetsgräns mellan skolgård och Enbackens parkmark utformas så att det är möjligt att skapa en ny parkväg genom Enbacken samt nya parkentréer till Enbacken.
- Skapa förutsättningar för samnyttjande mellan skolgård och park genom dels att de upplevs och gestaltas som en helhet, dels att det är enkelt att röra sig mellan dem.
- Förbättra trafikmiljön och trafiksäkerheten i området.
- Utöka Svandammsparken samt befästa park- och naturmark.

Med hänsyn till områdets karaktär ska nya byggnader placeras och utformas med hänsyn till terräng, naturmark och vegetation. Även val av material och fasaduttryck är viktigt att beakta. Ny skolbyggnad ska dessutom utformas med hänsyn till den bevarade vagnhallens värden.

Planen innebär att delar av befintlig parkmark (Enbacken) tas i anspråk för skolgård. Syftet är dock att skolan i sin verksamhet även kan nyttja parken och att parkbesökare kan nyttja skolgården när skolan är stängd. På så sätt ökar den totala vistelseytan i området. Med utgångspunkt i områdets karaktär, och i syfte att möjliggöra samnyttjande, föreslås gränsen mellan parken och den mer hårdgjorda skolgården att markeras dels med en låg stödmur, dels genom mjuka möten med gradäng och gräsyta. Staket eller liknande avgränsning bör undvikas då det bryter mot områdets rådande karaktär och försvårar rörelse, och därmed samnyttjande, mellan park och skolgård.

Plandata

Planområdet är lokaliserat i stadsdelen Midsommarkransen och omfattar fastigheten Brandstegen 1 och delar av Midsommarkransen 1:1. Fastigheterna ägs av Stockholms stad.

Svar linje visar planområdet. Planområdet är drygt 3 hektar.

Tidigare ställningstaganden

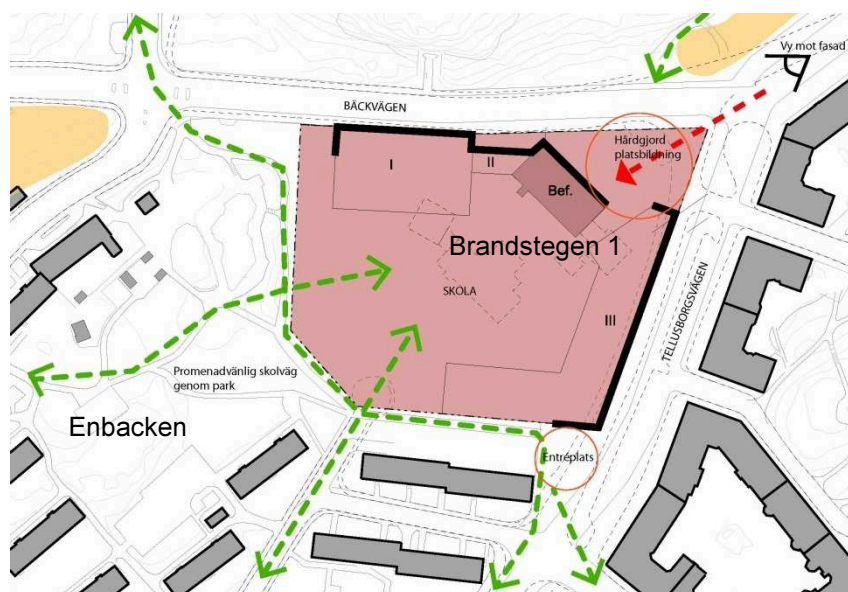
Översiktsplan

För Midsommarkransen gäller översiktsplanens strategi att fortsätta stärka centrala Stockholm, vilken bland annat innebär att utveckla en mer sammanhållen stadsmiljö. Samtidigt ska värdet av den kulturhistoriska och karaktärsskapande bebyggelsen beaktas, liksom betydelsen av parker och naturområden. Förbättrad rörlighet för gång- och cykeltrafik är också prioriterat.

Program

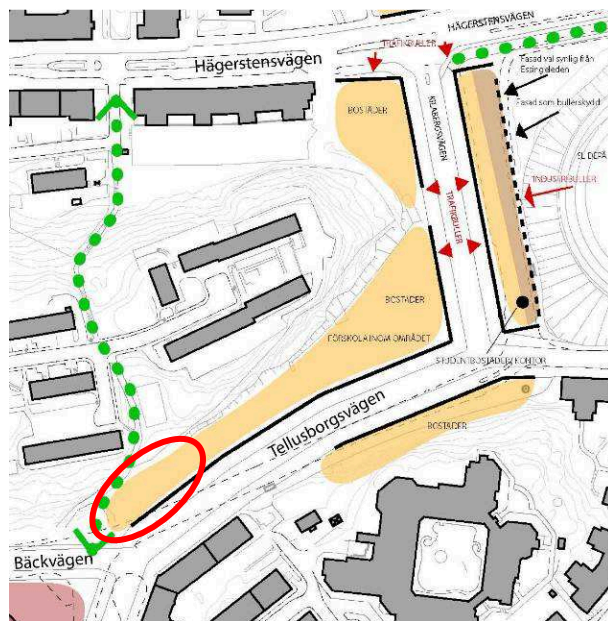
Planområdet ingår i *Program för Aspudden och Midsommarkransen*, april 2013 (Dnr 2011-08257-53). På Brandstegen 1 föreslås en skola och del av Enbacken tas i anspråk till skolgård. I avvägningen mellan de kulturhistoriska värdena och det kommunala intresset att anlägga en skola ansågs behovet av en skola väga tyngre.

Bilden är hämtad från Program för Aspudden och Midsommarkransen. Den visar exempel på hur Brandstegen 1 skulle kunna disponeras. Bilden visar också viktiga stråk genom parken, ny parkentré och siktlinjen mot vagnhallen, viktiga aspekter att beakta i aktuellt planarbete.

I programmet föreslås ny bebyggelse mellan Tellusborgsvägen och Kilbergsvägen. Delar av detta område ingår i aktuell detaljplan. Bäckvägen, Tellusborgsvägen samt gatornas korsning föreslås få ny utformning.

Bilden visar ny bebyggelse längs Tellusborgsvägen och Kilbergsvägen samt ny gatu- och korsningsutformning. Bilden är hämtad från programmet för Aspudden och Midsommarkransen.

Röd ring illustrerar den ungefärlig del av den nya bebyggelsen som ingår i aktuell plan.

Detaljplan

Planområdet omfattas av följande detaljplaner, vars genomförandetider har gått ut:

<i>Detaljplan Laga kraft</i>	<i>Markanvändning inom aktuellt planområde</i>	<i>Berör följande delar inom planområdet</i>
PI 1986A 1938-04-22	Park/planterad allmän plats gatumark	Enbacken, Tellusborgsvägen och Bäckvägen
PI 2359 1940-08-30	Park el. planterad allmän plats	Natur norr om Bäckvägen
PI 2620 1942-01-19	Allmänt ändamål (A)	Brandstegen 1
2718A 1942-08-21	Park el. planterad allmän plats	Natur norr om Bäckvägen
PI 5358 1961-01-16	Park, allmän plats gatumark	Nytt bostadshus, östra Tellusborgs- vägen och Bäckvägen.
87073 1990-07-12	Gata	Södra Tellusborgsvägen, Svandammsparken

Kommunala beslut i övrigt

- Stadsbyggnadsnämnden beslutade 2014-12-11 §7 om att påbörja planarbete för Brandstegen 1 och del av Midsommarkransen 1:1.
- Exploateringsnämnden beslutade 2013-08-29 §14 att anvisa mark för skola inom fastigheten Brandstegen 1 och del av Midsommarkransen 1:1 till SISAB.
- Exploateringsnämnden beslutade 2015-05-21 §21 att anvisa mark för bostäder inom fastigheten Midsommarkransen 1:1 till Besqab Bostadsmark I AB.

Riksintressen

Se ”Kulturhistoriskt värdefull miljö” på sidan 14.

Förutsättningar

Nuvarande markanvändning

Inom planområdet ligger före detta Hägerstens brandstation och delar av parken Enbacken. Brandstationen hyrs idag ut till verksamheter. I anslutning till parken ligger en förskola (paviljonger) med tidsbegränsat bygglov. I Enbacken finns en byggnad för öppen förskola. I ett angränsande flerbostadshus finns en förskola, vilken använder en mindre del av parken som gård. Platsen för föreslagen ny bostadsbebyggelse består idag av en öppen gräsyta och cykelväg. I anslutning till Tellusborgsvägen, precis söder om Brandstegen 1, finns en reglerstation (gas).

Färger:

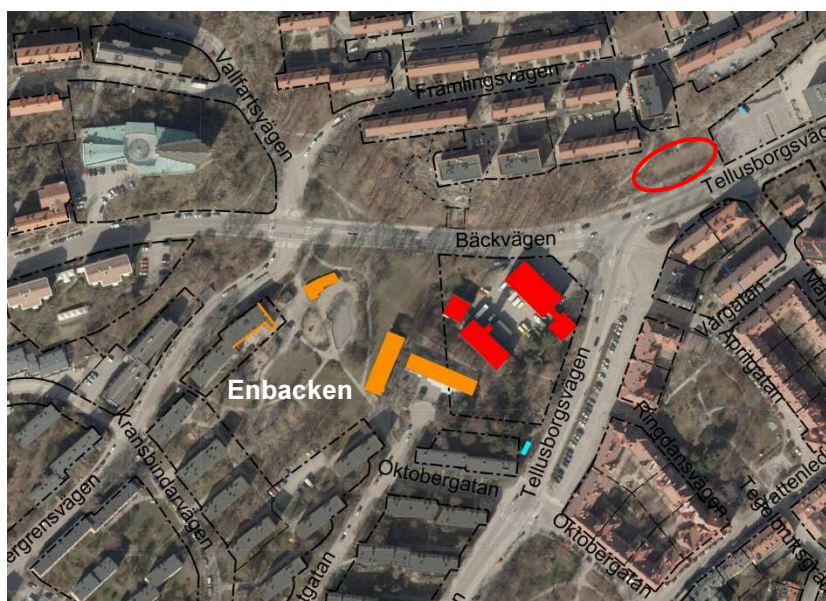
Röd = fd brandstation

Orange = Förskolor

Turkos = Reglerstation

Röd cirkel markerar ungefärlig plats för ny bostadsbebyggelse.

Ortofoto 2014 (Blom).

Stadsbild

Planområdet är lokaliserat i skärningspunkten mellan olika stads- och landskapskaraktärer:

- LM-staden karaktäriseras av enhetliga smalhus i park placerade i en regelbunden planstruktur med hänsyn till terräng och natur. Karaktärsdrag är frånvaron av gränser mellan fastigheter och mot allmän mark.
- Hägerstensåsens landform med ett dominant inslag av ädellöv. På höjden finns terränganpassad smalhusbebyggelse.
- Midsommarkransens äldre kvartersbebyggelse från tidigt 1900-tal med slutna kvarter och terränganpassat gatunät.
- 1970- och 80-talets storskaligare bebyggelse med kontor och äldreboende.

Flygfoto över området (Blom, 2014)

Tellusborgsvägen och Bäckvägen har breda gaturum och förmedlar en upplevelse av att motorfordonstrafiken är prioriterad. Tellusborgsvägens gaturummet karaktäriseras av glest placerad gavelvänd bebyggelse och grön förgårdsmark. Bäckvägen karaktäriseras av långfasad mot gatan och förgårdsmark med vegetation eller hållmark.

Fotot visar delar av Tellusborgsvägen. Gångbana till vänster i bild och gång- och cykelbana till höger i bild. Framför byggnaderna ligger en parallell lokalgatan. Till vänster ligger Brandstegen 1.

Brandstationens byggnader är asymmetriskt placerade kring ett inre gårdsrum. Placeringen tar utgångspunkt från vagnhallens läge i ett vägmöte och vagnhallen som fondmotiv på Tellusborgsvägen präglar stadsbilden. Park- och naturmark bildar en grön skärm mellan smalhusbebyggelsen och brandstationen. Gårdsrummet ramas in av en betongmur.

Placering av brandstationens byggnader.

Brandstationens vagnhall – fasad mot korningen Bäckvägen/Tellusborgsvägen.

Park och natur

Park

I Midsommarkransen råder brist på tillgång till anlagd park och stadsdelen har procentuellt sett mycket låg andel värdefull friyta. Enbacken utgör en kvarterspark och fungerar primärt som en lekpark, med tilltagna lektytor och en plaskdamm. Förskolor och skolor använder parken i sin verksamhet.

Enbackens landskapsmässiga värden utgörs i huvudsak av den öppna gräsytan, sparade träd och hållmarker samt frånvaron av gränsmarkeringar mellan park och hus. Parken har även sociala och kulturella värden.

Parken genomkorsas av en parkväg som binder samman Aspudden och Midsommarkransen. Parkvägen behöver förbättras utifrån orienterbarhet. Därtill behöver gröna samband förbättras genom att entréerna till parken förtydligas. Den öppna förskolan blockerar idag sikten in i parken från Bäckvägen och då entré från Tellusborgsvägen sker via Oktobergatan är parken undan-gömd från områdets huvudstråk (Tellusborgsvägen).

I anslutning till planområdet finns, utöver Enbacken, parkerna Svandammsparken och Julikullen. Tillsammans med Enbacken ska de tre parkerna utvecklas så att de som helhet utgör Midsommarkransens stadsdelspark. Parkerna ska tillsammans ge utrymme för olika funktioner som uppfyller olika brukargrupperns behov. För att åstadkomma upplevelsen av att de tre parkerna hänger ihop behöver sambanden bli tydligare och en ny entré till Enbacken behövs från Tellusborgsvägen.

Natur

Tallar, lindar, ekar och andra parkträd återfinns såväl i parkmiljöer som i gaturummens förgårdsmark och inom Brandstegen 1. Vid vagnhall står en bredkronig jätteek av klass 3-värde. I slänten norr om Bäckvägen finns värdefull ekmiljö och torrbacke. Vid Tellusborgsvägen, söder om brandstationen, finns en hållmarkstallskog. En inventering av befintliga träd har utförts.

*Flygfoto över planområdet
(Blom, 2014).*

*Gul linje markerar
gångvägen genom parken
som förbinder Aspudden
och Midsommarkransen.*

Kulturhistoriskt värdefull miljö

Brandstegen 1 och Enbacken ingår i område av riksintresse för kulturmiljövården - Ericssons industrianläggning med tillhörande bostäder i den så kallade LM-staden. Brandstationen omnämns dock inte särskilt i varken motivet eller uttrycket för riksintresset.

Enligt Stockholms stadsmuseums klassificering ligger Brandstegen 1 och parken Enbacken inom "Område där särskild uppmärksamhet bör ägnas åt kulturhistoriska värden" (grön linje på nedanstående karta). Fastigheten Brandstegen 1 bedöms som "Bebyggelse med särskilt högt kulturhistoriskt värde" (grön klassificeringsfärg).

Stockholms stadsmuseums klassificering i området.

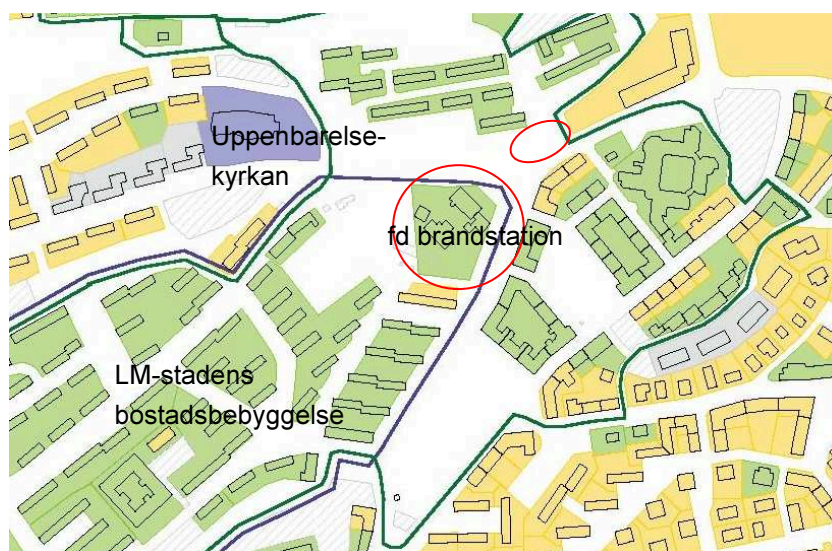
Röda cirklar markerar de platser som är aktuella för ny bebyggelse enligt planförslaget. Lila linje markerar gränsen för riksintresset.

Färger:

Blå = högst klass

Grön = näst högst klass

Gul = lägst klass

Brandstationen

Brandstationen uppfördes efter en ändring av den ursprungliga stadsplanen för LM-staden i början på 1940-talet. Platsen var från början tänkt för bostadsbebyggelse. Brandstationen består av flera byggnader: vagnhall, expedition, bostäder, gymnastikhall, slangtvätt och slangtorn. Bebyggelsen innehar ett högt kulturhistoriskt och arkitektoniskt värde med en funktionspräglad och tidstypisk karaktär. Byggnaderna är välbevarade både exteriört och interiört. Brandstationen vittnar om den lokala service som var knuten till det tidiga förortsbyggandet. Vagnhallens läge och arkitektur är central för att fortsatt kunna avläsa brandstationens funktion.

Kyrkomiljöer

Strax nordväst om planområdet ligger Uppenbarelskyrkan. Byggnaden är blåklassad enligt Stockholms stadsmuseums klassificering.

Fornlämningar

Enligt Riksantikvarieämbetet finns inga registrerade fornlämningar.

Service

Skola och förskola

I Aspudden och Midsommarkransen finns idag tre permanenta och en tillfällig grundskola. I Midsommarkransen finns ett kommunalt gymnasium. Det råder idag brist på skolplatser i Midsommarkransen och utbildningsförvaltningen har uttryckt behov av en ny kommunal skola för cirka 900 elever.

De tillfälliga förskolepaviljongerna samt den öppna förskolan kommer att avvecklas i samband planens genomförande. Det finns inga planer på att ta bort förskolan i det till parken angränsande flerbostadshuset.

Kommersiell service och sjukvård

Mindre lokala centrum finns i Aspudden och Midsommarkransen. Större serviceutbud finns i Liljeholmen. Vårdcentral finns i Liljeholmen och Telefonplan. I Aspudden och Telefonplan finns bibliotek.

Gator och trafik

Bäckvägen och Tellusborgsvägen är enligt cykelplanen huvudstråk för cykeltrafik. Gång- och cykelbanor finns längs Tellusborgsvägen. Längs Bäckvägen finns gångbanor och cykling sker i blandtrafik. Behov finns att skapa tydligare och säkrare utrymme för gång- och cykeltrafik.

Planområdet är lokaliserat cirka 400 - 500 meter från Midsommarkransens respektive Aspuddens tunnelbanestationer. Bussar trafikerar Tellusborgsvägen och Bäckvägen. Hållplatser finns i anslutning till planområdet.

Bäckvägen och Tellusborgsvägen utgör huvudgator för biltrafik med cirka 9900 respektive 13400 fordon rörelser/dygn. Trafiken förväntas öka något i takt med att Midsommarkransen förtätas. På Bäckvägen och delar av Tellusborgsvägen finns busskörfält. Längs med Tellusborgsvägens finns en parallell lokalgata för angoring till bostadsfastigheter och anslutning till Ringdansvägen. Gatan innehåller även parkering.

Korsningen Bäckvägen/Tellusborgsvägen är utformad som en y-formad trevägskorsning. Behov finns att se över korsningens utformning både ur gestaltungs- och trafiksäkerhetsperspektiv.

Den del av Höstgatan som ingår i planområdet utgör angöring och vändplan till förskolepaviljongerna och till garage i bostads- huset på fastigheten Dvärgbjörken 12. När förskolorna rivs kvar- står behov av angöring till garage.

Geotekniska och hydrologiska förhållanden

Markförhållanden

Berggrunden för området med ny skola består av gnejsiga berg- arter som också är synliga i dagen på fastighetens östra del. Jordarterna i den södra och västra delen består av glaciala leror.

Inom området för bostäder består jordlagren av glacial lera och inslag av urberg. I norr avgränsas platsen av en skarp bergskärning.

Avvattning och miljö kvalitetsnormer för vatten

Dagvatten som leds via ledningsnät går via reningsverk till Strömmens tillrinningsområde (vattenförekomst enligt EU:s vattendirektiv, SE591920-180800). Det vattnet som inte går via ledningar infiltreras ner i grundvattnet med en naturlig rening ut i Årstaviken (preliminär vattenförekomst enligt EU:s vattendirek- tiv, SE657834-162783).

Dagvatten

Dagvattnet går via det kombinerade ledningsnätet till reningsverk och sedan till Strömmen. Det kombinerade ledningsnätet har begränsad kapacitet.

För området med bostäder leds dagvattenflödet från bakomligg- ande område på höjden ner på berget och sedan ner på platsen för föreslagen bostadsbebyggelse. Det är osäkert om dagvatten från norr fördröjs innan det når aktuellt område.

Infiltrationsmöjligheterna inom planområdet bedöms som små då jordlagren till stora delar består av lera.

Störningar och risker

Föroreningar i byggnad och mark

Utredning gällande förorening i byggnad kommer att tas fram inför nästa skede.

Enligt markprover finns mycket höga PAH-halter (polyaromatiska kolväten) i asfalt och i fyllnad på stora delar av brandstationens innergård.

Luft

Miljö kvalitetsnormen för luft klaras för planområdet. Halten av partiklar PM10 är 25-35 µg/m³ (dygnsvärde) att jämföra med miljö kvalitetsnormen 50 µg/m³. Halten av kvävedioxid är 36-48 µg/m³ (dygnsvärde) att jämföra med miljö kvalitetsnormen 60 µg/m³.

Buller

Genomförda bullerutredningar, som utgår från den kommande hastigheten 30 km/h, visar att närmast Bäckvägen och Tellusborgsvägen överstiger bullernivåerna 55 dBA. På skolgårdar är stadens målsättning en ljudnivå på högst 55 dB (A) ekvivalent ljudnivå. För bostäder krävs bullerskyddad sida.

Risk närliggande verksamheter

Cirka 160 meter från planområdet finns en bensinstation (vid Hägerstensvägen) och drygt 200 meter öster om planområdet finns en depå för bussar och tunnelbana (kallad SL-depån).

Planförslag

Brandstegen 1 och del av Midsommarkransen 1:1 planläggs för skola med plats för cirka 900 elever i årskurserna F till 9. Delar av Enbacken tas i anspråk för skolgård men parken och skolgården utformas på ett sätt som möjliggör samnyttjande. Parken ges en ny gestaltning och entréer och parkvägar förbättras. Bostadshus innehållande cirka 55 lägenheter förslås direkt nordost om korsningen Bäckvägen/Tellusborgsvägen. Delar av Tellusborgsvägen och Bäckvägen ges ny utformning och gatornas korsning ändras.

Illustration över planområdet samt Enbacken efter planens genomförande. Orange linje visar planområdet.
Illustration Nivå landskapsarkitektur AB

Rivning

Den före detta vagnhallen föreslås bevaras medan brandstationens resterande byggnader rivs. Utbildningsförvaltningen och SISAB konstaterar att det är stora svårigheter att skapa yt-, kostnads- och verksamhetseffektiva samt ändamålsenliga skollokaler i de befintliga byggnaderna. De tillfälliga förskolepaviljongerna rivs och ersätts av förskolor på andra platser. Den öppna förskolan rivs och verksamheten ersätts på annan plats (i dagsläget oklart vilken).

*Rött kryss markerar
de byggnader som
föreslås rivas.*

Skola

Skolan planeras vara en ”skofri skola” för cirka 900 elever (F-9) varför byggnaden behöver vara sammanhängande. Nybyggnadsytan är cirka 10 000 kvm BTA.

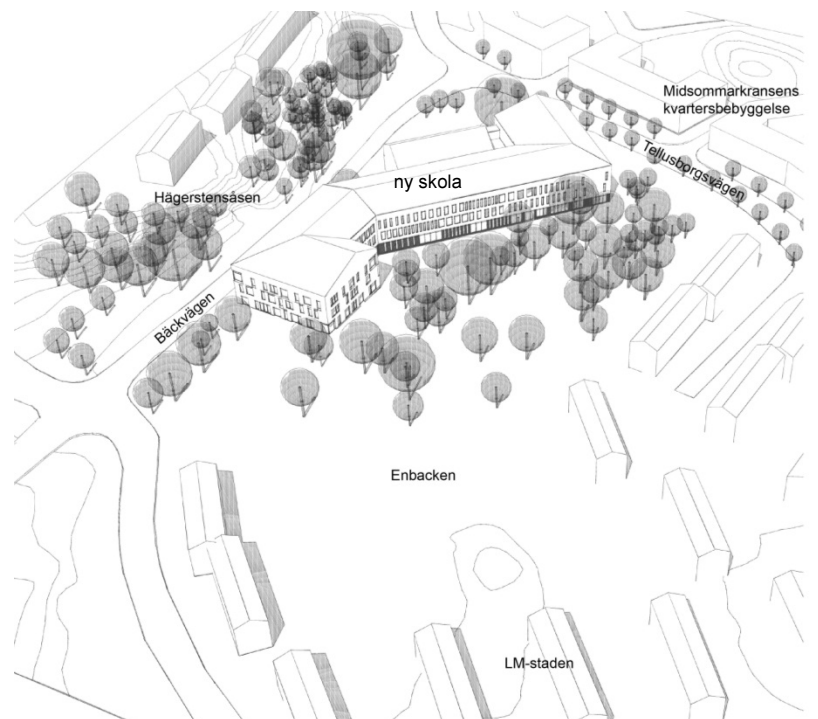
Placering byggnader

För att minimera intrånget i Enbacken och samtidigt skapa en så stor skolgård som möjligt har skolbyggnaden placerats så långt norrut som möjligt och mot gatorna. Placering och utbredning har även tagit hänsyn till att spara hållmarken mot Tellusborgsvägen, värdefulla träd på skolgården samt eken vid vagnhallen. Byggnadsformen skapar även en visuell avgränsning av skolgården vilket minimerar behovet av staket eller annan inhägnad mot parken. Platsbildningen framför vagnhallen blir ett nytt entréorg till skolan. För illustration se nästa sida.

Den nya byggnadens placering gör att vagnhallen fortsatt har en framskjutande placering. I väster lämnas även vagnhallens gavel fri från ny bebyggelse i syfte att framhäva vagnhallens ursprungliga volym.

Situationsplan över den nya skolan och skolgården. Röd streckad linje illustrerar skolans nya fastighetsgräns. Illustration Liljewall arkitekter

Modellbild sett söder ifrån som visar volymhantering och byggnadens placering. Illustration Tengbom

Utformning

Skolbyggnadens utformning är med form och material influerad av brandstationens arkitektur. Samtidigt ger den uttryck för en samtida arkitektur som speglar skolans funktion som en publik byggnad.

Den nya byggnaden ges en sammanhållen höjd i tre våningar med ett asymmetriskt sadeltak. Höjd och takform är en anpassning dels till vagnhallen, dels till kringliggande bebyggelse. Det asymmetriska sadeltaket har en konstant takvinkel om 28 grader (samma vinkel som vagnhallen) medan den andra vinkeln varierar från cirka 10 till 20 grader. Det skapar en variation i volymen och håller ner höjden.

Vid motbyggnad av ny byggnad mot befintlig vagnhall ska hänsyn tas till vagnhallens värden (se vidare Kulturmiljövärde sidan 33). Vagnhallens gårdsfasad kan byggas mot med en låg byggnad vars takfall ansluter i de igensatta portarnas överkant (+42,7 meter över nollplanet). Tegelfasaden blir fortsatt synlig och vagnhallens portöppningar ska beaktas så att de kvarstår i fasaden. Mot nordost medges en länkbyggnad om en respektive tre plan. Länkbyggnadens fasad mot nordost ska huvudsakligen utföras glasad för ett transparent möte mellan ny och befintlig byggnad (planbestämmelse f4). Vid gestaltning av bottenvåning är det av stor vikt att det finns en öppenhet mot och kontakt med det offentliga rummet så att skolan bidrar med attraktivitet och trygghet i stadsmiljön.

På vagnhallens tak mot sydväst skulle yta för befintlig takterrass kunna tas bort eller ersättas med takkupa. Ändringar måste dock göras med hänsyn till byggnadens karaktär (se vidare Kulturmiljövärde sidan 33).

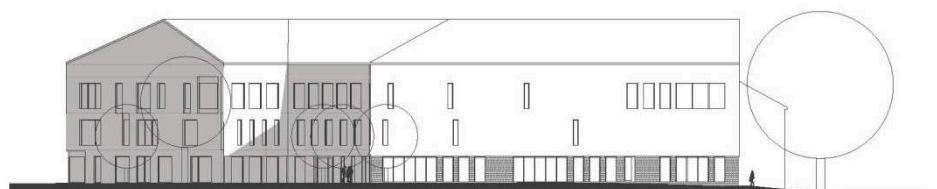
Den nya byggnadens fasadmaterial och färgskala ska anpassas till den kulturhistoriskt värdefulla vagnhallen (planbestämmelse f1). Det innebär att material och färg ska likna vagnhallens. Vagnhallens sockelvåning av betong och övre del av tegel föreslås gå igen i stora delar av den nya byggnaden men i omvänd form, det vill säga en sockel i tegel och en oandel i betong eller ljus puts. Fasaden mot skolgården ges en större öppenhet för kontakt mellan skolgård och park.

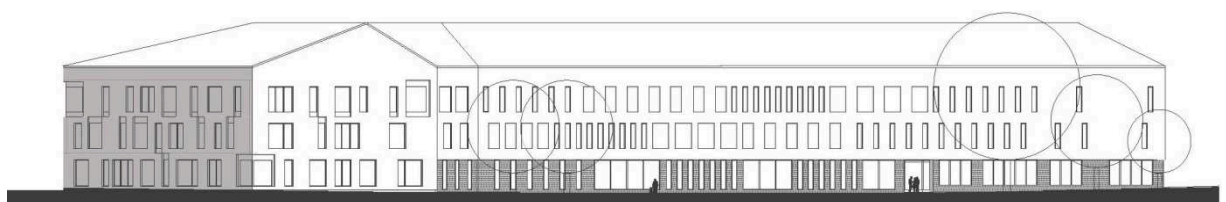
Fotomontage över ny skolbebyggelse sett från korsningen Bäckvägen/Tellusborgsvägen. Illustration Nivå Landskapsarkitektur AB och Tengbom

Skolans fasad mot korsningen Bäckvägen/Tellusborgsvägen och mot Bäckvägen. Illustration Tengbom

fasad mot skolgård/park   fasad mot Tellusborgsvägen
Skolans fasad mot skolgård/park och Tellusborgsvägen. På plan ett och två i byggnadskroppen till höger finns idrottshall och omklädningsrum, där av fönstersättning. Illustration Tengbom

fasad mot Bäckvägen   fasad mot skolgård/park
Skolans fasad mot Bäckvägen och parken. Illustration Tengbom

Funktioner i byggnader

Skolans huvudentré är placerad mot entrétorget (regleras genom planbestämmelse). Eleventré sker via skolgården. I vagnhallen placeras matsal samt slöjd- och bildsalar. Den nya byggnaden ska inrymma gemensamma ytor, hemvister, idrottshall och omklädningsrum. Delar av skolbyggnaden och vagnhallen kan hyras ut när skolan är stängd.

Skolgård

Skolgården utformas som en del av den angränsande parken. Flera träd samt hällmarken mot Tellusborgsvägen bevaras (planbestämmelse gällande föreskriven markhöjd respektive n1). Det bidrar till att skapa en varierad och karaktärsfull skolgård som samtidigt anpassas till områdets karaktär. På skolgården finns plats för lek, vistelse och ytor för flexibel användning. Skolgårdens friyta (exklusive skolans entréplatser) på cirka 5,7 kvm per elev kompletteras med tillgång till parken samt särskild omsorg om gestaltning och kvalitet på skolgården. Parken kommer att kunna användas för mer ytkrävande lek och som samlingsplatser för pedagogisk verksamhet. Skolgården kommer vara tillgänglig för allmänheten efter skoltid.

Staket eller annan inhägnad mellan skolgård och park ska undvikas då det är ett främmande inslag i området idag och försämrar möjligheten för samnyttjande och rörelse mellan park och skolgård. Som anpassning till platsens karaktär föreslås att gränsen mellan park och skolgård markeras genom en stödmur och vegetation. I väster, på parkmark, övergår muren i en landskaps-trappa (gradängar) som samutnyttjas med parken.

Mot Tellusborgsvägen medges bullerskyddande åtgärd i syfte att minska ljudnivån på skolgården. Åtgärden skulle kunna utformas som ett bullerplank eller eventuellt som en del av ett skärmtak till cykelparkering. Eventuellt bullerplank bör utformas med befintlig betongmur kring brandstationens gård som inspiration.

Parkering och angöring

Förslaget visar möjliga placeringar av cirka 275 cykelparkeringar. Framför vagnhallen tillåts inte cykeltak i syfte att hålla sikten mot den värdefulla fasaden fri. Handikappsparkeringen kan placeras på entrétorget inom 10 meter från huvudentrén. Angöringsplats för leveranser finns längs Bäckvägen.

Bostäder

Bostadshusen är placerade längs Tellusborgsvägen. Bebyggelsen har placerats så att gaturummet stärks. Samtidigt har hänsyn tagits till en landskapsmässig placering längs med åsen, att värdefulla ekar i väster ska sparas samt att siktlinjen mot vagnhallen ska bevaras från Tellusborgsvägen.

*Illustrationsplan ny
bostadsbebyggelse.
Illustration Nivå
Landskapsarkitektur AB*

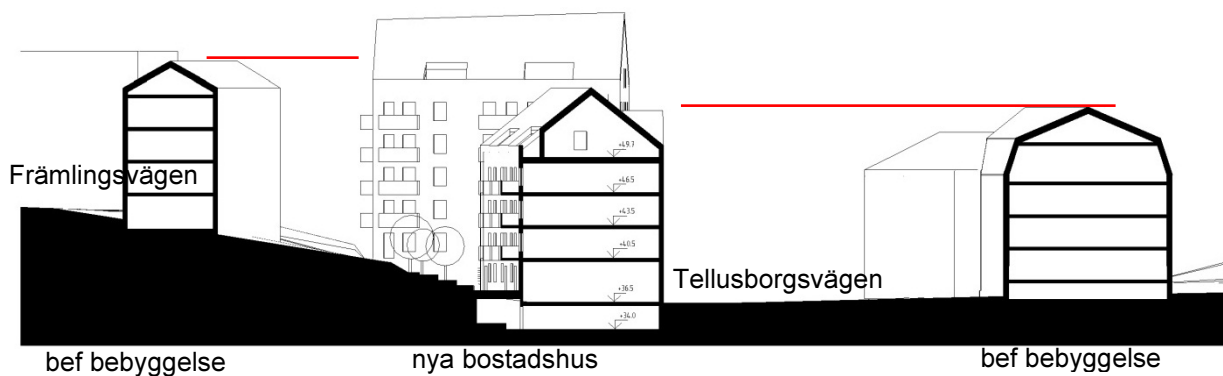
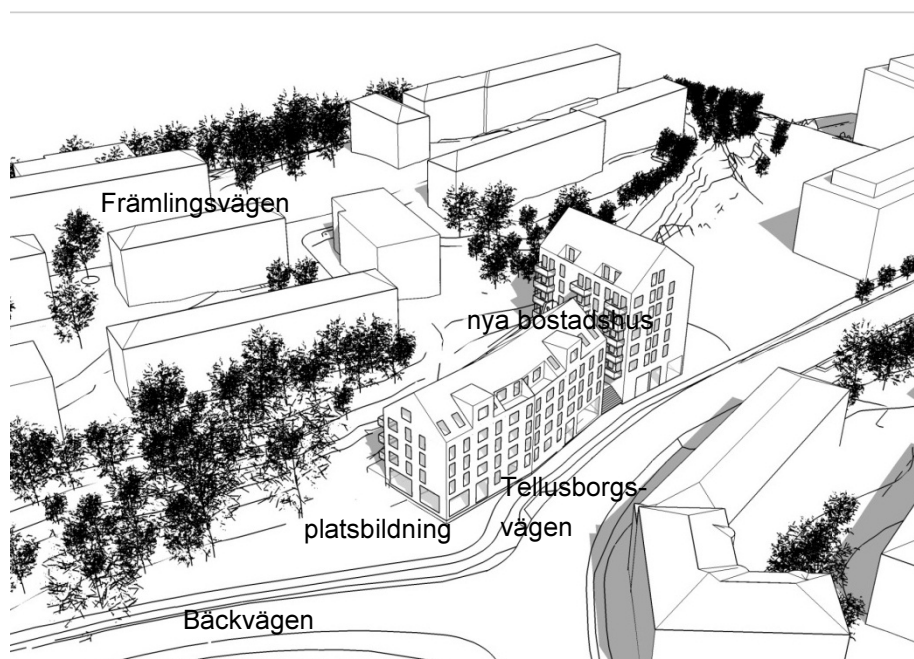
Bebyggelsen är fördelad på två byggnadskroppar, en lamell och ett tvärställt hus. Släppet mellan husen är ett karaktärsdrag som återfinns i området idag och ger möjlighet för genomblickar och rörelse mellan husen. Trappan förstärker kontakten mellan gata och gård (planbestämmelse trappa).

Totalt inryms cirka 55 lägenheter, med tonvikt på smålägenheter. I stort sett alla lägenheter kan förses med balkong eller uteplats. I husets bottenvåning ska delvis finnas lokaler för centrumändamål. Husen underbyggs med garage ovanpå vilket en mindre bostadsgård förläggs. Entréer till bostäder och lokaler (regleras genom planbestämmelse) samt angöring till garaget placeras mot gata.

Den platsbildning som skapas vid korsningen Bäckvägen/Tellusborgsvägen skulle kunna nyttjas för exempelvis uteservering tillhörande lokalerna.

Modellbild sett söder ifrån som visar placeringen av de nya byggnaderna samt den nya bostadsbebyggelsen i relation till omgivningen. Illustration AIX Arkitekter

Sektion genom befintlig bebyggelse på höjden (Främlingsvägen), ny bebyggelse samt befintlig bebyggelse söder om Tellusborgsvägen. Sektionen visar hur den nya bebyggelsen förhåller sig till omgivande höjder. Lamellhuset kommer mot gatan upplevas ha fyra våningar då den femte våningen inryms under tak. Röda streck förtydligar kringliggande höjder. Illustration AIX Arkitekter

Utformning

I väster föreslås ett lamellhus i fem våningar, varav en takvåning, vilket svarar mot Midsommarkransens skala. I öster föreslås ett tvärställt hus med gavel mot gata i sju våningar, varav en takvåning. Höjden för det tvärställda huset anspelar på den högre skalan längs Tellusborgsvägen samt antyder en fortsättning österut i en anslutande skala. Husen är formade med ett brantare sadeltak för att möjliggöra takvåningarna.

För anpassning till områdets karaktär skulle tegel som fasadmaterial kunna användas. Det är ett material som återfinns i

området idag. Färgsättningen bör hämta inspiration från den ljusputsade bebyggelsen längs Tellusborgsvägen och smalhusbebyggelsen i LM-staden eller från den mörkare färgsättningen på Främlingsvägen. Takmaterial skulle kunna bestå av plåt i en ljus kulör, takpannor och plåtanslutningar eller växtmaterial. Utanpåliggande balkonger tillåts endast mot gård och över naturmark. Fasader mot gata ska vara fria från utanpåliggande balkonger då det är ett karaktärsdrag som finns i området idag. Bottenvåningens utformning ska utgå ifrån att skapa en öppenhet mot och kontakt med det offentliga rummet i syfte att byggnaden ska bidra till attraktivitet och trygghet i stadsmiljön. Gestaltning av fasad kommer att studeras vidare i nästa skede.

Parkering och angöring

I garage och på gård inryms cirka 138 cykelparkeringar, vilket motsvarar 2,5 parkeringar/lägenhet. Garaget rymmer cirka 22 bilplatser. En angöringsficka på Tellusborgsvägen gör det möjligt att stanna i anslutning till husen.

Park och natur

För illustration se nästa sida.

Svandammsparken utökas mot Tellusborgsvägen i samband med att den tvärställda parkeringen ersätts med kantstensparkering. Norr om Bäckvägen bevaras naturmarken.

Enbacken kommer att ges ny gestaltning och innehåll dels utifrån att delar av parken tas i anspråk, dels utifrån att parken tillsammans med Svandammsparken och Julikulle ska utgöra stadsdelspark med olika karaktär och innehåll. Enbacken kommer att utvecklas från en karaktär av lekpark till en generell park för alla.

Den nya gestaltningen innebär även tydligare entréer och parkvägar genom parken. Parkens gestaltning kommer utgå från LM-stadens karaktär av en lugn mångfunktionell landskapspark. Nya noder/aktiviteter skapas i parken vilka kan nyttjas av allmänhet och som pedagogiska samlingsplatser för skolverksamheten (bland annat en landskapstrappa/gradäng). Mindre lekplatser, noder och parkentréer formges med utgångspunkt i fyrtiotalets formspråk och material. Utformning och utförande av grönytor behöver anpassas till ökat användande.

Vid utformning av gränsen mellan den mer hårdgjorda skolgården och parken ska hänsyn tags till att parken och skolgården ska upplevas som en helhet. Det ska även vara lätt att röra sig

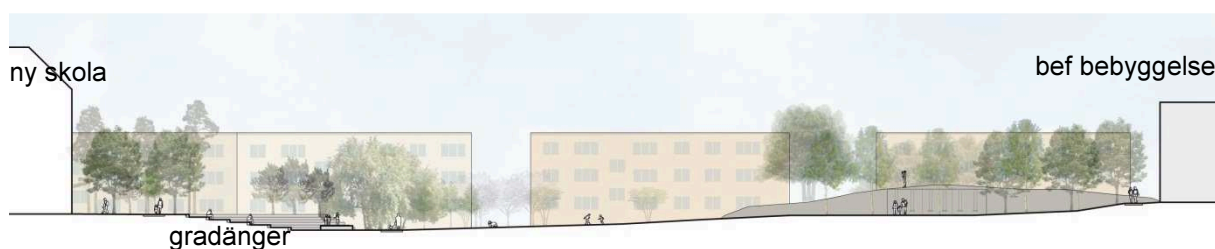
mellan parken och skolgården. Gränsen föreslås att markeras dels med en stödmur, dels genom mjuka möten med gradäng och gräsyta. Gradängar och gräsytor förläggs i parken, medan stödmuren blir en del av skolgårdsfastigheten.

Genom parken skapas en ny parkväg som förtydligar stråket mellan Midsommarkrasen och Aspudden. En ny entré skapas från Tellusborgsvägen och entréerna från Bäckvägen och Höstgatan förbättras funktions- och gestaltningsmässigt. Parkvägssystemet har anpassas till att även fungera som entrévägar till skolan.

Illustrationen visar en övergripande gestaltning av parken samt natur och parkområden.

Illustration Nivå Landskapsarkitektur AB

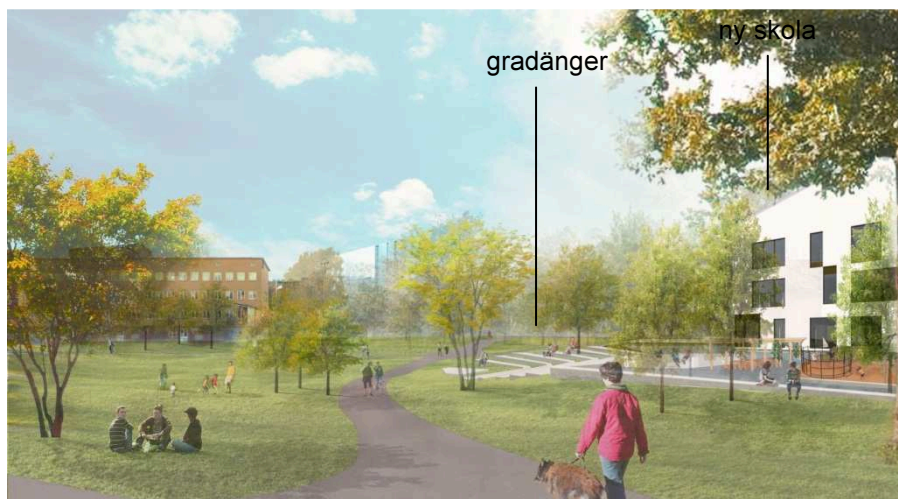

Bilden visar en genomskärning av parken med den nya skolan till vänster och befintligt bostadshus till höger. I bakgrunden ses befintliga bostadshus. Till vänster ses mötet mellan park och skolgård som utformas genom en nivåskillnad som tas upp med hjälp av gradängar. Illustration Nivå Landskapsarkitektur AB

Bilden visar den nya parkentrén från Tellusborgsvägen och hur naturmark /hällmarken skiljer skolbyggnaden och befintligt bostadshus åt. På bilden ses även en idé för gestaltning av bullerplank. Illustration Nivå Landskapsarkitektur AB

Fotomontage sett från Höstgatan parkentré som visar den nya parkvägen genom parken och hur parken och skolgårdens gräns föreslås utformas. Parkmaken går fram till skolgårdens hårdgjorda yta. Gradängerna är en del av parken. Till höger ses den nya skolbyggnaden. Illustration Nivå Landskapsarkitektur AB och Tengbom

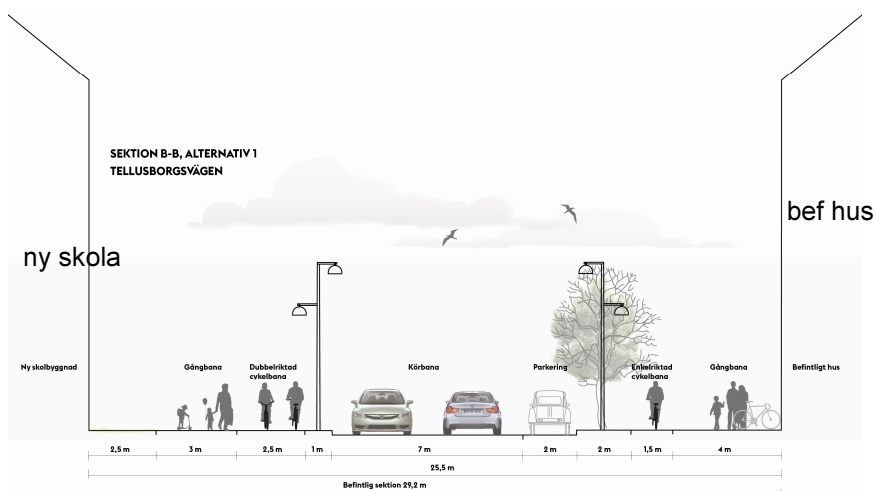
Gaturum och trafik

För att skapa ett stadsmässigt gaturum samt en säkrare och prioriterad trafikmiljö för de oskyddade trafikanterna med bättre gång- och cykelvägar längs Bäckvägen och Tellusborgsvägen föreslås gatorna ny utformning. Ny utformning föreslås även för korsningen Bäckvägen/Tellusborgsvägen i syfte att skapa en trafiksäkrare miljö och bättre trafikflöde. För illustration se sidan 18.

Tellusborgsvägen

Tellusborgsvägen och parallell lokalgata slås samman till ett gaturum. Parallellgatans parkeringsplatser ersätts delvis genom kantstensparkering. På sträckan utanför Svandammsparken justeras gatan västerut för att möjliggöra större park. Befintlig tvärställd parkering ersätts med kantstensparkering. Ringdansvägen får en anslutning till Tellusborgsvägen och gatan blir enkelriktad i östlig riktning. Aprilgatans del närmast Tellusborgsvägen blir enkelriktad västerut.

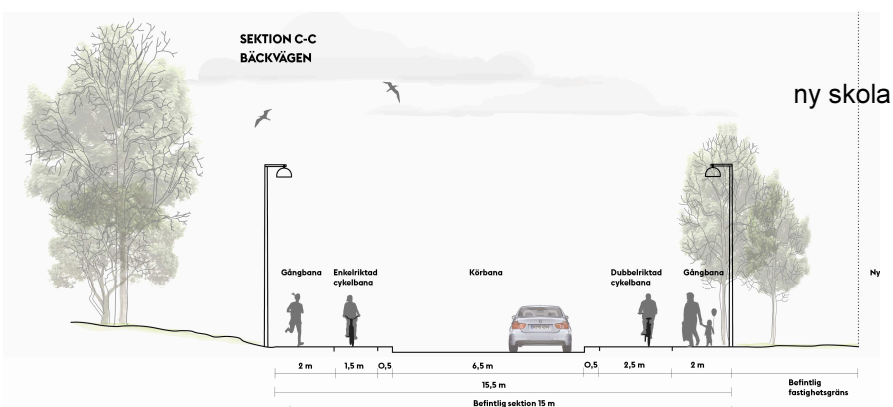
Ny sektion för Tellusborgsvägen. I gaturummet möjliggörs plats för samtliga funktioner. Längs skolsidan, till vänster i bild, föreslås dubbelriktad cykelbana. Gatan kantas av en ensidig trädrad och parkering. Illustration Ramböll

Bäckvägen

Gaturummet omfördelas så att plats skapas även för gång- och cykeltrafik. Kollektivtrafikkörfältet tas bort då behovet av gång- och cykelbanor är större.

Föreslagen sektion för Bäckvägen innehåller plats för samtliga trafikfunktioner. Dubbelriktad cykelbana finns på skolsidan till höger i bild. Illustration Ramböll

Korsningen Bäckvägen/Tellusborgsvägen

Korsningen Tellusborgsvägen/Bäckvägen föreslås som en vinkelrät trevägskorsning där fordon på Bäckvägen får väjningsplikt.

Höstgatan

Den nya utformningen av Höstgatan säkerställer angöring till bostadshusets garage (fastigheten Dvärgbjörken 12) och möjliggör en tydlig och välgestaltad parkentré. Förändringen sker på stadens mark.

Kollektivtrafik

Busshållplatsen vid Enbacken föreslås att tas bort. Närmaste hållplats blir på Tellusborgsvägens södra sida, öster om korsningen. Hållplatsen på norra sidan om Tellusborgsvägen föreslås att tas bort och ersätts av en ny hållplats på Tellusborgsvägen i höjd med Ringdansvägen. Kollektivtrafikkörfältet på Bäckvägen, mellan Vallfartsvägen och Tellusborgsvägen tas bort. Behovet av ett buskörfält bedöms ringa och ytan prioriteras istället till gång- och cykelbanor.

Gångvägar

Läget för gångvägen mellan Främlingsvägen och Bäckvägen justeras något för att ge plats för bostadshus. Gångvägen kommer inte kunna tillgänglighetsanpassas vad gäller lutning. Tillgängligheten ska dock inte försämrats och hänsyn måste tas till bland annat bebyggelse och natur vad gäller ny sträckning.

Nya entréer och parkvägar skapas till och genom Enbacken. För beskrivning se Park och natur sidan 26.

Planförslaget i bilder

Kommande fotomontage illustrerar planförslaget som helhet.

*På bilden ses hur vagnhallen fortsatt utgör fondbyggnad för Tellusborgsvägen. Till höger ses de nya bostadshusen.
Illustration Nivå Landskapsarkitektur AB, Tengbom och AIX Arkitekter AB*

På bilden ses den nya skolbyggnaden i fonden och till höger i bild ses den nya bostadsbebyggelsen. Bilden visar även den nya korsningsutformningen för Bäckvägen/Tellusborgsvägen. Illustration Nivå Landskapsarkitektur AB, Tengbom och AIX Arkitekter AB

På bilden ses den nya parkentrén till Enbacken från Bäckvägen. När den öppna förskolan rivs skapas en tydlig och öppen entré till parken. Till vänster i bild ses den nya skolan och byggnadens relation till vagnhallen.

Illustration Nivå Landskapsarkitektur AB och Tengbom

Till vänster i bilden ses den nya parkentrén från Tellusborgsvägen, den nya skolbyggnaden och hur naturmark även i fortsättningen möter gatan. I gatans fond ses de nya bostadshuse. Bilden visar även Tellusborgsvägens nya gaturum. Till höger i bild befintlig bebyggelse. Illustration Nivå Landskapsarkitektur AB, Tengbom och AIX Arkitekter AB

Kulturmiljövärde

För att värna vagnhallens kulturmiljövärden omfattas byggnaden av skydds- och varsamhetsbestämmelser. I detta avsnitt förtydligas vad som avses mer i detalj med planbestämmelserna på plankartan.

Planbestämmelse q1: *"Byggnaden får inte rivas. Tak- och fasadutformning får inte ändras, undantaget delar som motbyggs med ny byggnadskropp samt yta för takterrass. Sentida hisstorn får ändras eller rivas..."*

- Med takutformning avses det ursprungliga skifferbelagda takfallet, de fyra spetsiga takkuporna och den konformade skorstenen.
- Med fasadutformning avses ursprungliga tegelfasader med mönstermurade detaljer, synligt betongbjälklag med anslutande pelare, indragna portöppningar, fönstersättning och fönstrens läge i fasaden, fönster- och dörrformat, fönster- och dörrsnickerier, armaturer samt markerad sockel och färgsättning.
- De fasader som motbyggs kommer ändras varför de undantas från q-bestämmelse. Stor hänsyn ska än dock tas till byggnadens värde och de motbyggda delarna omfattas därför av varsamhetsbestämmelser, se vidare planbestämmelse k1.
- Eftersom takterrassen är ett sentida tillskott är den inte en betydande del av vagnhallens värde och skulle därmed kunna ändras, se vidare planbestämmelse k1.
- Eftersom hisstornet är ett sentida tillskott är det inte en betydande del av vagnhallens värde och det skulle därmed kunna ändras eller rivas, se vidare planbestämmelse k1.

Planbestämmelse q2: *"Ursprunglig interiör ska bevaras i delar av byggnaden, för delar se planbeskrivning sidan 33."*

- I bottenvåningen ska ursprunglig öppen planlösning i vagnhall och fast inredning bevaras. Med fast inredning avses: pelare, glidstång, betongtrappa samt rummet med glaspartier och glasad ekdörr.
- Interiör i form av ursprungligt trapphus ska bevaras. Härmed avses rumsvolym, kalkstensgolv, smidesräcken, handledare av lackad ek, takarmatur och dörrar av ek med sexkantiga fönster.
- Det panelklädda glidschaktet, inklusive glidstång, ska bevaras.

Planbestämmelse k1: *"De exteriöra karaktärsdrag och värden som beskrivs under planbestämmelse k1 i planbeskrivning... ska tas tillvara vid ändring."*

- Vagnöppningar ska beaktas så att de består i fasad som motbyggs.
- Eventuella takkupor eller nya fönster som ersätter befintlig yta för takterrass ska anpassas efter byggnadens karaktärsdrag vad gäller utformning och material samt korrelera med underliggande fasad. Ursprunglig gavel-siluet mot Bäckvägen ska vara avläsbar.
- Om hisstornet rivs ska taket återställas till ursprungligt skifferbelagt takfall.

Planbestämmelse k2: *"De interiöra karaktärsdrag och värden som beskrivs under planbestämmelse k2 i planbeskrivning... ska tas tillvara vid ändring."*

- Vagnhallens ursprungliga volym ska beaktas. Reversibla åtgärder får vidtas som ej skadar ursprunglig stomme eller fast inredning.
- Ursprungliga glasade ekdörrar, snickerier i fönster och kupor, fönsterbänkar av kalksten samt paneltak ska beaktas.

Planbestämmelse k3: *"Byggnadens exteriör och interiör ska underhållas med för byggnadens anpassade metoder och material."*

- Exteriör: Färgsättning ska utföras lika ursprunglig (ljus puts, ljusa fönster, lackade dörrar och grå sockel), takbeläggning ska vara skiffer, fönster och dörrar ska vara av likvärdigt trä.
- Interiör: Fast inredning och byggnadsdelar som exempelvis kalkstensgolv, trappträcken, snickerier i fönster och dörrar samt armaturer ska utföras lika ursprunglig vad gäller utformning, material och färgsättning.

Teknisk försörjning

Utöver nedan beskrivna frågor se Tekniska frågor sidan 46.

Avfall

Sopbil kan angöra skolfastigheten via Bäckvägen. I ett av bostadshusens bottenvåning kommer miljörum att anordnas.

Räddningstjänst

Skolbyggnaden nås med brandbil från Tellusborgsvägen, Bäckvägen och Höstgatan. Fasader mot skolgården samt skolgården angörs via Höstgatan.

Bostadshusen utformas med Tr2-trapphus då inte alla lägenheter nås med brandsbil från Tellusborgsvägen eller Bäckvägen.

Reglerstation (gas)

I nästa skede kommer möjligheten att flytta befintlig reglerstation för gas att utredas i syfte att förbättra parkentrén.

Konsekvenser**Behovsbedömning**

Stadsbyggnadskontoret bedömer att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i PBL 4 kap 34§ eller MB 6 kap 11§ att en miljöbedömning behöver göras.

Planförslaget överensstämmer med gällande översiktsplan. Planförslaget bedöms inte strida mot kommunala eller nationella riktlinjer, lagar eller förordningar. Delar av planområdet ingår inom riksintresset för kulturmiljövården (LM-staden). Den planerade verksamheten bedöms inte medföra väsentlig påverkan på människors hälsa. Projektet medför en påverkan på miljön och befintlig bebyggelse. De miljöfrågor som har betydelse för projektet har studerats under planarbetet och redovisas i denna planbeskrivning.

Natur och vegetation

Skolbyggnaden och tillhörande skolgård möjliggörs på till stor del på redan hårdgjord mark samt till viss del på parkmark. Några befintliga träd kommer tas bort. Planförslaget har dock utformats så att stora delar av befintlig värdefull vegetation och natur bevaras. Ny vegetation kommer att planteras både på skolgård och i park.

Den nya parkentrén mot Tellusborgsvägen kräver bergschakt och fällning av ett par äldre tallar. Detta har viktats mot att parkens tillgänglighet och kopplingen mellan Aspudden och Midsommarkransen förbättras.

Bostadshusen uppförs på en idag oanvänd gräsyta. Några befintliga träd som enligt trädinventering är av ringa värde tas bort längs gatan. Mindre sprängning av bakomliggande berg krävs troligen både för bostadshusen och för ändring av gångvägens sträckning. Detta har viktats mot möjligheten att uppföra nya bostadshus. I vidare studier kommer vikt läggas vid att minimera intrånget.

Delar av Tellusborgsvägens kompletteras med trädplantering och Svandammparken utvidgas vilket stärker gröna samband.

Konsekvenserna för naturmiljön bedöms som små.

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Planförslaget bedöms inte påverka möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten eftersom näringsämnen eller förorenade ämnen inte tillförs Strömmen eller Årstaviken. Vatten renas i reningsverk eller infiltreras innan det når recipienterna.

Byggherren får inte genom val av byggnadsmaterial förorena dagvattnet med tungmetaller eller andra miljögifter.

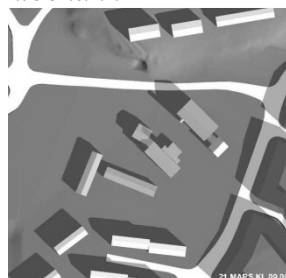
Ljus

Nedanstående bilder visar utdrag ur solstudie av skolbyggnadens respektive bostadshusens skugga vid höst- och vårdagjämning. För solstudie även andra delar av året se separat utredning gällande solstudier. Slutsatsen för planförslagets påverkan på ljusförhållanden som helhet är att det ger begränsad påverkan på kringliggande gaturum och bebyggelse.

Skola

Skolbyggnaden är placerad så att både undervisningslokaler och skolgården har goda ljusförhållanden. Den nya byggnaden bedöms ge ringa negativ inverkan för bostadshusen på Främlingsvägen sommartid.

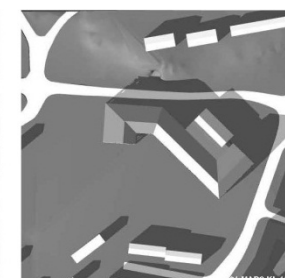
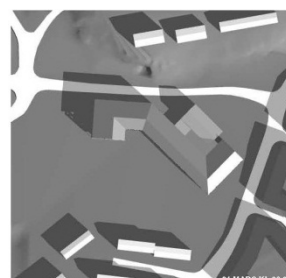
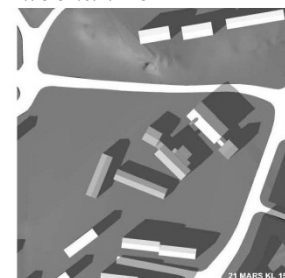
klockan 9

klockan 12

klockan 15

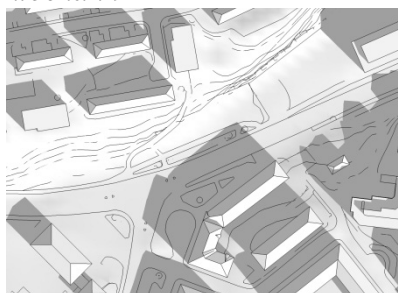

Ovanstående bilder visar befintligt förhållande och nedanstående bilder visar förhållandet efter planens genomförande. Slutsats: Begränsad påverka i kringliggande gaturum. Mycket ringa påverkan på kringliggande platser och bebyggelse.

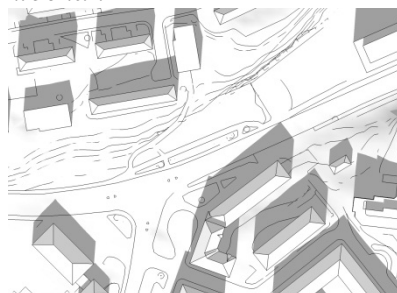
Bostäder

Den nya bebyggelsen bedöms ha goda ljusförhållanden och ger ringa negativ påverkan på kringliggande bebyggelse. Utöver en mindre skuggning av bostäderna på Främlingsvägen skuggas bostadshusen på motstående sida Tellusborgsvägen kvällstid under sommaren.

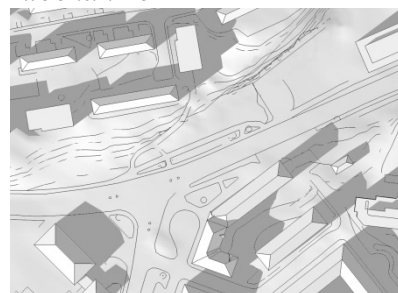
klockan 9

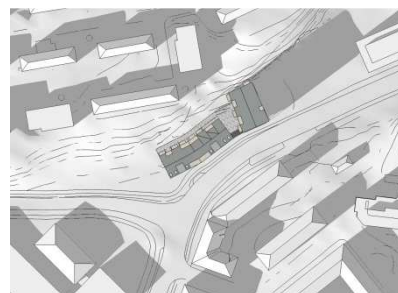
klockan 12

klockan 15

Främlingsvägen

Ovanstående bilder visar befintligt förhållande och nedanstående bilder visar efter planens genomförande. Slutsats: Skuggar till viss del bostäder på Främlingsvägen på förmiddagen. Förändringen anses acceptabel.

Stadsbild

Den nya skolbyggnadens volym avviker i skala från kringliggande bebyggelse och riskerar därmed att dominera över omgivande bebyggelse. En skola av denna storlek innebär dock en stor volym och skolbehovet anses väga mycket tungt när staden utvecklas. Skolan är dessutom en offentlig byggnad, en byggnadstyp som traditionellt har tillåtits plats i stadsbilden. I planform, fasaduttryck och siluett märks referenser till formgivning i den anslutande bebyggelsen. Hänsyn har tagits till att mötet med parken, gaturummen och befintlig naturmark ska ske på ett karaktärsfullt sätt. Vagnhallen kommer även fortsättningsvis utgöra fondmotiv för Tellusborgsvägen.

Placering av bostadshusen, liksom skalan på lamellhuset ansluter väl till rådande stadsbild. Den tvärställda byggnadens höjd bryter skalan i Midsommarkransen och förhåller sig till en större skala längre österut längs Tellusborgsvägen.

Park

Enbackens parkyta kommer att minskas men tillsammans med skolgården ökar den sammanlagda tillgängliga vistelseytan för parkbesökaren i förhållande till idag (från dagens cirka 1,1 hektar till cirka 1,6 hektar). Skolgårdens funktioner kommer komplettera funktioner i parken.

Genom de nya parkentréerna till Enbacken kommer parken bli mer synlig och tillgänglig. Parkentréerna och den nya parkvägen förbättrar även kopplingen dels mellan Midsommarkransen och Aspudden, dels mellan de tre parkerna som ska utgöra stadsdelspark: Svandammsparken, Julikullen och Enbacken.

Avvägning av hur mycket parkmark som kan ta i anspråk för skolgård har grundats på:

- Möjligheten att skapa en funktionell skolgård med aktiviteter knutna till skolverksamheten.
- Funktioner som även lämpar sig väl i parken har förlagts i parken för att minska intrånget.
- Möjligheten att skapa en ny parkentré och parkväg till Enbacken från Tellusborgsvägen. Här innebär det att mark avsätts för park söder om skolfastigheten.
- Att parkentréerna i huvudsak upplevs som entréer till parken och inte primärt till skolgården. Vid Bäckvägen innebär det att skolfastigheten avgränsas öster om befintliga träd.
- Att parkvägen mellan Bäckvägen och Tellusborgsvägen ska vara tydligt orienterbar samt upplevas ligga i parken och inte på skolgården. Här har det varit viktigt att skapa en tydligt orienterbar riktning mellan entréerna samt säkerställa en mjuk övergång i form av gräsyta innan den hårdgjorda skolgården börjar.
- Att det ska finnas tillräckligt med yta som gör det möjligt att utforma en landskapsmässigt karaktärsfull gräns mellan park och hårdgjord skolgård. Av vikt är att skolgård och park ska kunna upplevas som en helhet.

Enbackens ges en karaktär av en generell park för alla istället för dagens karaktär av lekpark. Lekfunktionerna kommer att tillgodoses i de närliggande parkerna istället. Gradängen blir en ny samlingspunkt i parken då plaskdammen tas från Enbacken. Behovet av vattenlek tillgodoses i Svandammsparken.

Eftersom Svandammsparkens yta utökas mot Tellusborgsvägen ökar möjligheterna för fler och bättre funktioner i parken.

Samnyttjande av park och skolgård

För att tillgodose dels parkbehovet, dels skolgårdsbehovet behöver park och skolgård samnyttjas. Park och skolgård ska därför utformas så att skolgårdens hårdgjorda ytor och funktioner kompletterar gräsytor och aktiviteter i parken. Skolgårdens yta bedöms tillräckligt stor för att inrymma större delen av de funktioner som krävs för skolans behov. Mer utrymmeskrävande aktiviteter kan utövas i parken och platser för vistelse utan särskild utrustning lämpar sig väl i parken. Gränsen mellan park och skolgård utformas så att rörelsen mellan skolgård och park är enkel. Samtidigt har parkvägar, parkentréer och ytor i parken förlagts på ett tillräckligt avstånd till skolgården, vilket gör att parken kommer upplevas allmän. Parkvägsystemet och parkentréer har utformats även med hänsyn till att det ska fungera som entrévägar till skolgården.

Ett samnyttjande innebär att fler kommer vistas i parken. Under skoltid kommer troligen många skolbarn uppehålla sig i parken, vilket kan tränga undan andra besökare. Genom att utveckla Svandammsparken, Julikullen och Enbacken utifrån att parkernas innehåll och karaktär ska komplettera varandra kan en eventuell konflikt minimeras.

Ett samnyttjande innebär också ett ökat slitage på Enbackens ytor och då främst gräsytor. Ytskiktet måste förstärkas så att gräset klarar hård belastning. Detta innebär ökade anläggnings- och skötselkostnader.

Barnkonsekvenser

Trafiksäkerheten i planområdet och kring den nya skolan bedöms som god efter ombyggnad av kringliggande gator och korsningar.

Idag finns lekfunktioner för mindre barn i Enbacken. Dessa kommer till viss del finnas kvar, alternativt finnas i närliggande Svandammsparken. Skolgården kommer dessutom komplettera parken med lekfunktioner för äldre barn.

Skolgårdens yta uppfyller inte utbildningsförvaltningens önskemål om kvm friyta/elev. Skolans behov bedöms dock uppnås eftersom parken kan nyttjas i verksamheten. Skolgården och parken ger en sammanlagd yta om cirka 1,6 hektar, varav skolgården utgör drygt 5000 kvm.

Upplevs trygghet

En ny offentlig byggnad som brukas både dag- och kvällstid och en större aktivitetsyta när skolgård och park kompletterar varandra innebär ett positivt tillskott till parken med ökad närvaro och trygghet.

Kulturhistorisk konsekvens och riksintresse

Planförslaget får stora konsekvenser för brandstationen som helhetsmiljö då stora delar av den samlade miljön försvinner. Genom att behålla vagnhallen som är en tydlig markör för brandstationens funktion blir den tidigare samhällsfunktionen fortfarande läsbar. Vagnhallens betydelse som fondbyggnad i stadsbilden kvarstår. Vagnhallens välbevarade exteriör, och delar av interiören, bevaras. Planförslaget bedöms inte ge negativ inverkan för upplevelsen av närliggande Uppenbarelsekyrkan.

Planförslaget får små konsekvenser för riksintresset. Den ursprungliga planeringen för smalhusområdet involverade inte brandstationen. Den nya skolbyggnaden blir en ny mer storskalig avslutning för parken norrut. Skolbyggnaden avviker även betydligt från smalhusområdets mer småskaliga bebyggelse. Genom den gradvisa övergången mellan park och skolgård med bevarad grönska och naturmark ansluter den nya skolmiljön till LM-stadens gröna karaktär.

De föreslagna bostäderna norr om riksintresset ligger inte i direkt anslutning till LM-stadens kärnområde. Volymerna ligger skynda bakom den nya skolmiljön och ansluter i första hand till den mer storskaliga bebyggelsen längs med Tellusborgsvägen. De nya bostadshusen medför inte några negativa konsekvenser för riksintresset.

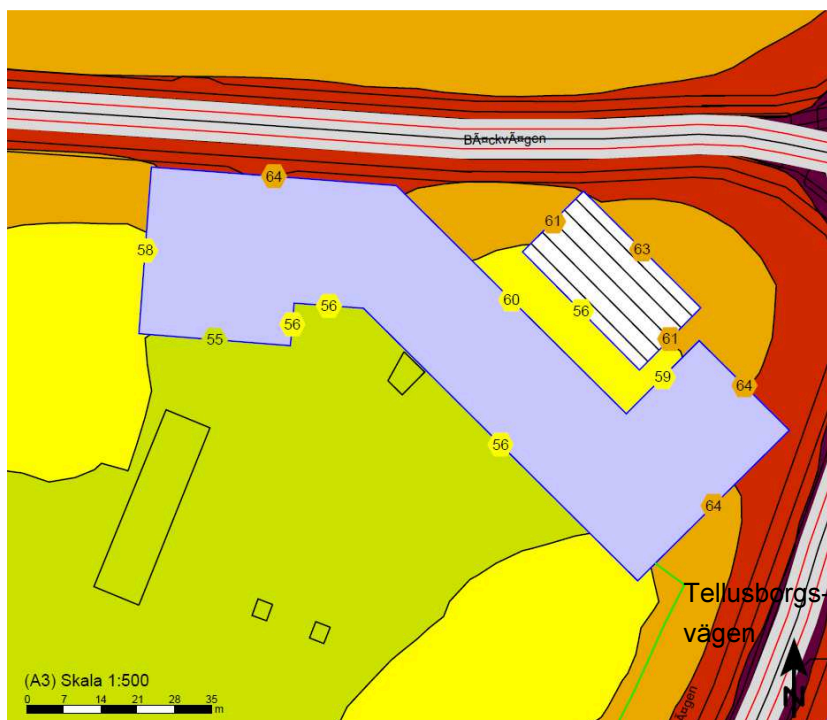
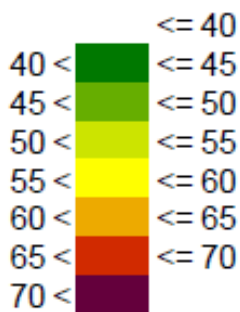
Störningar och risker

Buller

Skola

Stadens målsättning om höst 55 dBA ekvivalent ljudnivå på hela skolgården kommer inte kunna uppfyllas. Dock kommer större delen av skolgårdens yta uppnå målsättningen vilket gör att ljudnivån på skolgården bedöms som acceptabel.

Dygnskvivalent ljudnivå
dB(A), 2 meter över mark.
Ljudnivå vid fasad oavsett
höjd. Bullerplank mot
Tellusborgsvägen.

I bullerutredningen föreslås bullerplank mot Tellusborgsvägen och mot Bäckvägen. Bullerplank medges genom planbestämelse mot Tellusborgsvägen (för förslag till utformning se Skola-Skolgård sidan 23). Mot bakgrund av stadsbild samt möjlighet för en funktionell entré till park och skola är det inte lämpligt med bullerplank längs Bäckvägen.

På skolans fasad beräknas maximalnivåerna bli 83 dB(A) vid de mest utsatta ställena och blir dimensionerande för inomhusnivåerna. Om ljudklass C ska tillämpas måste maximalnivåerna dämpas i storleksordningen 40 dB om ljudkänsliga verksamheter förläggs mot vägen. Alternativt kan planlösningar utformas så att mindre störningskänsliga utrymmen förläggs mot vägen.

Bostäder

Bostäderna klarar riktvärden för buller med avstegsfall B enligt Stockholmsmodellen. Det innebär att samtliga lägenheter ska ha hälften av boningsrummen mot tyst sida samt att alla behöver ha tillgång till uteplats på tyst sida. Hänsyn till detta ha tagits i planförslaget. Bullerutredning kommer att tas fram i nästa skede.

Föroreningar i byggnad och mark

Föroreningar i mark och eventuellt även byggnader måste saneras innan exploatering kan ske.

Risk närliggande verksamheter

Bensinstationen vid Hägerstensvägen och SL-depån bedöms inte utgöra någon risk med tanke på tillräckligt avstånd mellan nya bostadshus och riskobjekt.

Trafiksäkerhet, framkomlighet och tillgänglighet

Nya gatusektioner, korsningar och hastighetsdämpande åtgärder utgår från att skapa en trafiksäker miljö för oskyddade trafikanter. I anslutning till skolan kommer framtida hastighet dessutom att vara 30 km/tim. Det kan dock finnas behov av stoppförbud i anslutning till skolan för att undvika lämning/hämtning med bil i skolans direkta närhet. Arbetet pågår med att utreda lämplig plats för lämning/hämtning. Utformningen av skolans lastzon gör att inga backrörelser förekommer. Gång- och cykelbanan måste dock korsas men vid behov kan varuleveranser avgränsas mot gång- och cykelbanan. Även handikappsparkeringens placering på entrétorget gör att gång- och cykelbanan måste korsas. Den korsande trafiken bedöms inte påverka säkerheten i någon större utsträckning då konflikt bedöms ske väldigt sällan.

Gående och cyklister har prioriterats i gaturummet vilket innebär att framkomligheten för fordonstrafik och antalet parkeringsplatser för bil minskar något. Nya avstånd mellan busshållplatser bedöms acceptabla och har godkänts av trafikförvaltningen.

Samtliga gator samt parkvägen (huvudstråket) genom Enbacken understiger alla lutning på 5 %. Lutningen på gångvägen mellan Främlingsvägen och Bäckvägen överstiger 5 % då det krävs alltför stora ingrepp i naturmark om lutningen ska uppfyllas.

Sammanvägd bedömning

I den sammanvägda bedömningen av planens konsekvenser bedöms behovet av skola väga tyngre än intressen så som kulturmiljö, park och stadsbild. Skolan tillåts därför utformas med en avvikande volym, rivning av delar av brandstationen medges, parkmark tas i anspråk och några befintliga träd tas bort. Planförslaget har dock utformats så att vagnhallen som har högst kulturmiljövärde bevaras, så att park och skolgård kan samnyttjas och så att en parkväg och karaktärsfull gräns kan skapas mellan park och skola. Stor del av naturmark sparas, liksom flera träd. Bostadshusens placering har tagit hänsyn till rådande planmönster, siktlinje mot vagnhallen och stadsbild. En högre höjd än kringliggande skala medges för det tvärställda huset då det relaterar till den större skalan längs Tellusborgsvägen.

Genomförande

Organisatoriska frågor

Ansvarsfördelning

Stadsbyggnadskontoret upprättar detaljplan och svarar för myndighetsutövning vid granskning av lov och byggnmälan. Lantmäterimyndigheten ansvarar för erforderliga fastighetsbildningsåtgärder på fastighetsägarens initiativ och bekostnad. Byggherrarna ansvarar för genomförandet av ny- och ombyggnation samt de anläggningar som behövs inom kvartersmark. Exploateringskontoret ansvarar för rivning av befintliga byggnader och träffande av erforderliga avtal. Respektive ledningsägare ansvarar för flytt av ledningar.

Huvudmannaskap

Staden är huvudman för allmän platsmark.

Avtal

Exploateringsavtal för genomförandet av planen kommer att upprättas mellan Stockholms stad (Staden) och dels Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB), dels Besqab Projektutveckling AB. Genomförandavtal som reglerar kostnader för flytt av ledningar kommer att tecknas mellan Staden och ledningsdragande bolag.

Grönkompensation

Beslut om genomförande av åtgärder för grönkompensation och övriga åtgärder som utförs av exploateringskontoret kommer att beslutas av exploateringsnämnden före antagande av detaljplanen.

Verkan på befintliga detaljplaner

Planförslaget innebär att befintlig detaljplan:

- 2620 helt upphör att gälla.
- 1986A, 2359, 2718A, 5358, 87073 helt upphör att gälla inom planområdet.

Fastighetsrättsliga frågor

Fastigheter och markgöförhållanden

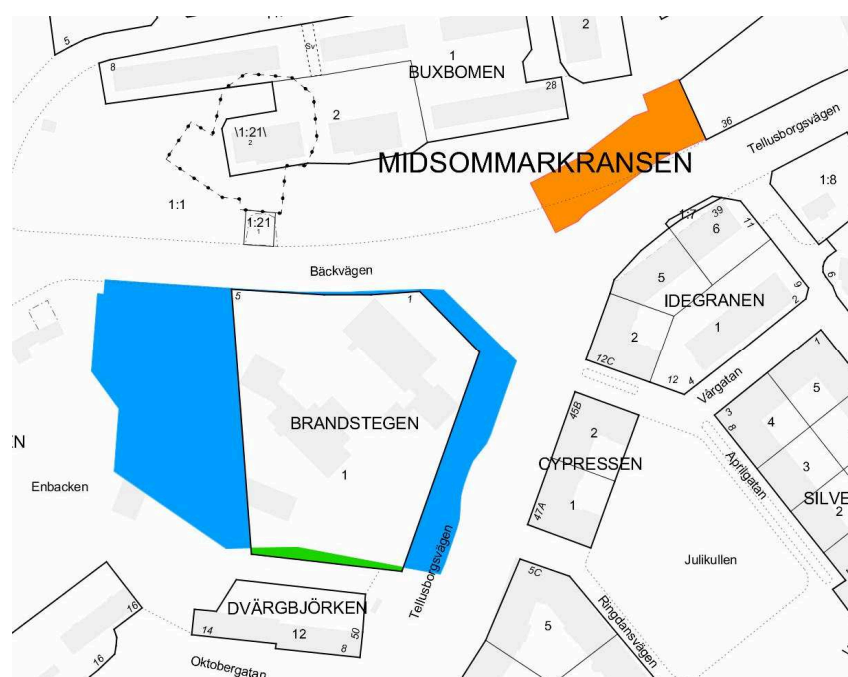
Planen omfattar fastigheten Brandstegen 1 och del av Midsommarkransen 1:1. Båda fastigheterna ägs av Stockholms stad.

Fastighetsbildning och servitut

Planens genomförande innebär följande fastighetbildningar:

- Mark regleras från Midsommarkransen 1:1 till Brandstegen 1 då skola planläggs på delar av Midsommarkransens 1:1 (blå färg på nedanstående karta).
- Mark regleras från Brandstegen 1 till Midsommarkransen 1:1 då delar av Brandstegen 1 planläggs som parkmark (grön färg på nedanstående karta).
- Del av Midsommarkransen 1:1 avstyckas och bildar en egen fastighet för bostadsändamål (orange färg på nedanstående karta).

Inom planområdet finns inga befintliga officiälservitut eller inskrivna rättigheter.

*Karta som illustrerar
fastighetsbildning.*

Ekonomiska frågor

Respektive byggherre ansvarar för samtliga kostnader inom sin kvartersmark.

Vatten och avlopp

Stockholm Vatten AB ansvarar för utbyggnad av VA-systemet efter överenskommelse med byggherren. Kostnaderna för flytt av ledningar regleras med separata avtal mellan staden och ledningsägare.

Fastighetsbildning

Staden ansöker om och bekostar fastighetsbildning avseende fastighetsreglering mellan Brandstegen 1 och Midsommarkransen 1:1. Brandstegen 1 kommer att upplåtas med tomträtt till SISAB. Besqab ansöker om och bekostar fastighetsbildning avseende avstyckning av del av Midsommarkransen 1:1. Staden avser sälja marken till Besqab.

El, fjärrvärme och tele m.m.

Respektive ledningsägare svarar för utbyggnaden efter överenskommelse med byggherren. Kostnaderna för flytt av ledningar regleras med separata avtal mellan Staden och ledningsägare.

Tekniska frågor

Vatten och avlopp

Nya byggnader ansluts till befintligt vatten- och avlopps nät. Behov av ledningsflytt kommer utredas i nästa skede.

Dagvatten

Dagvatten ska hanteras enligt stadens dagvattenstrategi. Infiltration kan vara svår att uppnå på grund av platsens markförhållanden men fördröjning ska ske innan vattnet leds till ledningsnät. I nästa skede kommer möjlighet till placering av översvämningssytor i parken att utredas.

El, fjärrvärme och tele m.m.

Ledningar för el, fjärrvärme och tele med mera finns i anslutning till planområdet. Flytt av ledningar kommer utredas i nästa skede. Fjärrvärmeledning som idag är lokaliserad på platsen för bostads- huset måste flyttas. Alternativa sträckningar kommer utredas i nästa skede.

Genomförandetid

Planens genomförandetid slutar 5 år efter det att planen vunnit laga kraft.